СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 228. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 2 жовтня 1933. VOL. XLI. No. 228. Jersey City, N. J., Monday, October 2, 1933. THREE CENTS.

КОМУНІСТИ ДОВЕЛИ ДО ПРОЛИВУ КРОВИ НА КУБІ

ГАВАНА. — Комуністична демонстрація, влаштована з приводу спровадження попелу комуністичного лідера Хуліо Антоніо Мелла, вбитого в Мексику, довела до того, що поліція мусіла стріляти. Наслідком того було 6 осіб убитих і 27 ранених. Між раненими є один Американець і один британійський підданий.

Уряд відмовив комуністам довволу на параду і демонстративний похорон, але не мав нічого проти того, щоби побудовано памятник для Меллі. Та комуністи не звертали уваги на заборону і намагалися демонстрацію відбути. Кажуть, що демонструючі почали стріляти на поліцію, яка їх розганяла. Тоді доперва прийшло до стрілянини з боку поліції.

СТУДЕНТИ СТАЛИ „РЕАЛІСТАМИ".

ГАВАНА. — Студенти-революціонери, які тепер при владі, старалися досі не допускати в краю до проливу крови і вживали супроти своїх співгорожан „моральної сили". Та комуністична агітація і спричинена нею анархія навчили їх, що з такою мораллю порядку не вдержать. Навіть ліве крило студентів, яке потурало комуністам, стало тепер більше правим.

Знавці тамошніх відносин твердять, що доперва тепер студенти зачинають глядіти на положення на Кубі тверезими очима і доперва тепер готові закріпити владу та добитися визнання влади з боку Америки.

АВРАМЕНКО В ГОЛІВУДІ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Балетмайстер Василь Авраменко вже прибув до Голівуду. Є там можливости для його праці при деяких фільмових виставах, які тепер саме готуються, як от при фільмі про московську царицю Катерину II. Та біда в тім, що картини ті ставлять у такім дусі, що Україна ніщо інше як „Малоросія", а козаки це „русскі".

ШВАРЦБАРТ НА ФІЛЬМІ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — До Голівуду спровадили Шмуля Шварцбарта. Кажуть, що він плянують виставити таку фільму, в якій Шварцбарт грав би головну ролю та в якій віддав би між іншим ту сцену, яка скоїлася на вулиці Парижа, коли він убив Головного Отамана, покійного Симона Петлюру.

НАЗАД ДО ЗОЛОТОЇ СТОПИ.

ВАШИНГТОН. — Надіються, що на днях президент Рузвелт видасть заяву, з якої буде виходити, що Злучені Держави вернуться незабаром знову до валюти з золотою стопою, як було давніше.

ПРОТИ ГЛУПОТИ І ХАБАРНИЦТВА ТАМАНІ ГОЛ.

НЮ ЙОРК. — Тамані Гол, яка контролює місто Ню Йорк, має розкусити твердий оріх. По довгім ваганню зголосив Мек Кі свою кандидатуру на мейора. Це той, що був головою ради міських радних, а потім мейором по уступленню Вокера. Мек Кі заявив у відозві, що він, як буде вибраний мейором, очистить місто від глупоти і корупції босів з Тамані Гол.

Тепер є чотири кандидати на мейора: О'Браєн, кандидат Тамані Гол; Ля Ґардія, кандидат обєднаної лісти; Мек Кі, незалежний кандидат і Чарлз Соломон, кандидат соціялістів.

Ля Ґардія каже, що Мек Кі відограв свою ролю, бо задовго отягався, а Соломон додає, що Мек Кі сидів у міській раді й ні словом не запротестував проти Тамані Гол. Не зважаючи на те, Мек Кі матиме дуже багато приклонників.

ТИСЯЧІ МАЙНЕРІВ ПІКЕТУЮТЬ ФАБРИКУ.

ПІТСБУРҐ. — Понад 4,000 страйкуючих майнерів взялися пікетувати заводи „Карнеґі Стіл Компані", який є у звязку з „Юнайтед Стейтс Стіл", котрій доставляє кокс. Кажуть, що „Юнайтед Стіл" може продукувати при помочі „Карнеґі Стіл" і обійтися без „Фрік Кок Компані", яку замкнено зприводу майнерського „свята". Робітники, котрі працюють у „Карнеґі Стіл Компані", рішили на своїх зборах прилучитися до страйку.

ПОЛІТИКАНИ БЕРУТЬСЯ ДО ЮНІЙ.

ВАШИНҐТОН. — Зорґанізоване робітництво виступило через своїх речників проти того, що політикани, які займають ріжні публичні уряди, зачинають мішатися до робітничих юній. Вони намагаються взяти юнії у свою контролю змагаючи до цього шляхом насильства та вимушень. Тим робом хочуть вони збільшити свої політичні впливи. Особливо даються вони в знаки контракторам і робітникам там, де наймають їх до виконування публичних робіт.

ПИТАЄ САМИХ ЛЕҐІОНЕРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Генри Корен, директор „Нешенел Економі Ліґ", питає Американський Леґіон, чи це є вказане, щоби держава платила відшкодування леґіонерам за ті ушкодження, які вони набули в цивільнім життю.

ПОВІДОМЛЕННЯ

ДЛЯ ВП. ВІДДІЛОВИХ СЕКРЕТАРІВ У. Н. СОЮЗА В СПРАВІ ВИНАГОРОДИ СОЮЗОВИХ ЛІКАРІВ.

Як відомо, згідно з ухвалою 18-тої конвенції з травня і з ухвалою головного уряду У. Н. Союза з липня 1933 р., У. Н. Союз покриває тепер видатки, получені з лікарськими оглядинами кождого нового кандидата на члена У. Н. Союза. Щоби головна канцелярія могла висилати належитість за лікарські оглядини кождого нового члена дотичному лікареви, якого відділ чи відділи вибрали у своїй місцевости Союзовим лікарем, то відділові секретарі повинні поступати в такий спосіб:

Кождий відділовий секретар є обовязаний дістати від Союзового лікаря рахунок за кандидата чи кандидатів на членів У. Н. Союза, які піддаватимуться лікарським оглядинам на протязі одного місяця, і той рахунок присилати разом з розметом кождого місяця до головної канцелярії.

На підставі присланого відділовим секретарем рахунку лікаря У. Н. Союз висилатиме дотичному лікареви належну суму кождого місяця.

Такий рахунок (bill) мусить бути виставлений самим лікарем, а не відділовим секретарем, і на ньому лікар повинен подати завсіди імя і назвище члена, якого він оглядав, та квоту винагороди, умовлену з дотичним відділом чи відділами.

Залеглий рахунок за тих усіх членів, які вступили до У. Н. Союза на протязі липня, серпня і вересня, треба прислати з наступним розметом.

Набудуче такий рахунок треба присилати кождого місяця.

Д. Галичин,
гол. рек. секретар.

ПАПА РАТУЄ ГОЛОДУЮЧИХ НА УКРАЇНІ.

На днях вернувся до Риму висланник папи з поїздки до СССР. Він ствердив, що положення тепер дуже поважне, бо з приходом найближчої зими може вимерти з голоду 12 міліонів населення. Чуючи це, папа сказав: „Хай це коштує, скільки хоче, ми мусимо знайти якусь дорогу, щоби тому запобігти". Папа задумує вислати до СССР харчову експедицію, але не знати, чи большевики на це погодяться.

ПРИВЕРНУЛИ ПРАВА АФРИКАНСЬКОМУ ВАТАЖКОВИ.

Британійський уряд рішив привернути права молодому ватажкови 35,000 африканських тубильців, Тшекеді, якого скинув з верховодства в племени адмірал Еванс і вислав за межі земель племени. Ця кара, як відомо, була для Тшекеді за те, що він наказав покарати на тіло Британійця Мек Інтоша за аморальне поведення з тубильськими жінками.

ЗА ЗВОРОТ МАЄТКУ ГАБСБУРҐІВ.

Як повідомляє французька преса, архикнязь Максиміліян Габсбурґ, брат бувшого цісаря Карла, поїхав до Будапешту, щоби розпочати з ріжними державами процес за зворот маєтку, який сконфіскували сукцесійні держави. Маєток представляє вартість одного міліярда франків. Він виступає іменем 50 членів родини Габсбурґів.

МАЛОЛІТНІ БАНДИТИ.

У Вильні діти 9—13 літ утворили собі ватагу під проводом 13-літнього Ковалевського. Прозвали себе „хунхузами", замешкали в запасових залізничих вагонах і відси уладжували грабіжницькі напади. Найрадше вибивали шиби в автобусах під час їзди та забирали харчі й забавки. Ма[ти] одного з „хунхузів" посередничила в продажі награблених річей. Поліція зліквідувала цю ватагу.

АКЦІЯ ДОПОМОГИ ГОЛОДУЮЧИМ У СССР.

„Франкфуртер Цайтунґ" з 26. серпня пише: „На запрошення союза євангелицької преси в Німеччині відбулася в Франкфуртер нарада журналістів. Запрошено численних закордонних кореспондентів. Директор союза, проф. Гіндерер, покликався на заклик католицького епископа Інніцера і візвав усіх євангеликів до такої акції. Рішено спільно з католиками працювати над справою допомоги всім християнам, що вмирають у СССР з голоду. По промові проф. Гіндерера виступив північно-американський знавець, що поділився з приявними враженням з поїздки до СССР. Він предложив чимало світлин і листів. Світлини, що представляли голодуючих і маси померших, а також листи, зробили потрясаюче враження".

КАНАДІЙСЬКИЙ ЗАКОН Є ЛАСКАВИЙ ДЛЯ МАЧАДА.

Бувший президент Куби, Мачадо, якого уряд повалила революція, а він сам утік за границю, знаходиться в дорозі до Канади. Мачадо має дозвіл на тримісячний побут і осяде на сході Канади. Департамент правосуддя застановлявся над питанням, чи Мачада не треба буде видати Кубі, однак прийшов до переконання, що Мачада, який є кубанським ґенералом, треба вважати звичайним дезертиром, а як такий він не підлягає видачі.

ПІСЛЯ ДУШОГУБСТВА В МОСТИСЬКАХ.

У звязку з убивством торговки збіжем Шляфової та її дочки Брайндлі в Мостиськах поліція арештувала на похороні вбитих 40-літнього жонатого муляря Тадея Зиха. На його одежі та черевиках знайшли сліди крови. Одежу його відіслано до Кракова для експертизи. Тому, що лікарі взяли до експертизи лише кров засохлу на волоссі вбитих, прокуратура приказала ексгумувати тіла вбитих. Взяли з трупів кров до двох скляних рурок і відіслали до Кракова. В Перемишлі арештували двох підозрілих у мостиському вбивстві, коли вони хотіли продати на стації два ровери. Арештували теж кількох парубків, що доставляли збіже Шляфовій. У Мостиськах було відомо, що Брайндля Шляф мала вийти замуж за купця з Перемишля та що в мешканні знаходилося її віно в сумі 1,000 долярів. Вбита мала поломану руку й вибиті золоті зуби, що свідчить, що ставила напасникови завзятий опір.

ВУЖ, ЩО ДОЇТЬ КОРОВИ.

Така пригода трапилася на фармі Фреда Вікенвейдера в Мейрісвілі (Канада). Фармер пішов до стайні й на порозі остовпів. Зараз прикликав двох людей, які також побачили тут таке: одна корова спокійно жувала при жолобі, а тимчасом великий вуж, що обмотався довкола задньої ноги корови, завзято „доїв" її. Коли порядно нассався, хотів утекти до діри під жолобом, одначе Вікенвейдер убив вужа вилами.

ОСУВАЄТЬСЯ ЗЕМЛЯ НА ГУЦУЛЬЩИНІ.

В часі останніх дощів у Косівщині підмулили води низку гір, які зачинають тепер осуватися й роблять населенню поважні шкоди. В Красноїлі осунулася гора, засипуючи простір 11 морґів. В господарстві Рибарука земля знищила 6 морґів поля, з того один морґ управної землі і 5 морґів деревостану. Мешкальні доми з будинками на обійстю знайшлися під землею і камінням. В господарстві Шатрука земля засипала 5 морґів сіножати і півтора морґа ріллі, на якій росла кукуруза й ярина. Гірські узбіча осуваються дальше, загрожуючи положенням у низу гуцульським загородам.

ВЕДМЕДІ ПОРИВАЮТЬ ХУДОБУ.

На полонинні біля Космача тарлися цими днями цікавий випадок. Десь з поблизьких лісів вийшов великий „вуйко" і напав на стадо худоби, викликаючи між пастухами велений переполох. Ведмідь вхопив корову і втік з нею до ліса. Мешканці Космача зорґанізували окрему сторожу, яка постійно тепер береже стадо. Одночасно у Яблониці на полонинні „Яворів" пропали в невисліджений досі спосіб три ялівки. Ведеться слідство. Деякі мешканці Яблониці твердять, що худобу схопили ведмеді.

ЗА ШПИГУНСТВО.

Наглий суд у Вильні засудив 21-літнього Юлія Сукеля на смерть за шпигунство. Оборона відіслала до ласки президента держави.

МОСКВА НАГОРОДИТЬ ПОСТИШЕВА ЗА ПРИБОРКАННЯ УКРАЇНИ

МОСКВА (СССР). — В колах комуністичної партії не сумніваються в тому, що теперішній диктатор України, Постишев, буде „вибраний" на слідуючому конгресі комуністичної партії до Політичного Бюра, яке властиво керує всією Радянщиною. Цей вибір буде нагородою Постишеву за його безоглядну боротьбу з українським націоналізмом, яка привела до самогубства комісаря М. Скрипника. З доручення Сталіна Постишев найрішучішими й найбрутальнішими способами зломав українську ненависть до Москви й змусив Україну виконувати всі приписи Москви.

Тепер Україну репрезентує в Політичному Бюрі Косіор, який є головним секретарем української комуністичної партії по призначенню з Москви. Свого часу Косіор перевів „чистку" української комуністичної партії від „націонал-комуністичного" елементу й у нагороду за це його вибрано членом Політичного Бюра. Тепер він разом з Постишевом будуть репрезентувати в Москві радянську Україну.

КОНҐРЕС НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ПРО ГОЛОД У РАДЯНЩИНІ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Українське Бюро подає, що конгрес національних меншин ухвалив таку резолюцію зприводу голоду в Радянщині: З огляду на жахливу голодову катастрофу, яка лютує на Радянщині між населенням ріжної віри та національної приналежности в багатьох районах держави, а особливо на Україні, висловлюють національні групи, зєднані на европейськім конгресі національностей, особливож ті з них яких земляки перебувають у межах Радянщини, свою подяку та співчуття тим, які закликають в останніх часах до помочи без ріжниці релігій та націй для людей, що гинуть на зазначених повище теренах.

Вони є тої думки, що з огляду на зріст голодової катастрофи, якої треба надіятися в зимі, публична опінія цілого світа мусить бачити в підтриманню цеї допомоги елементарний етичний обовязок. Вони витають конкретні пропозиції, зроблені в меморіялі ґенерального секретаря конґресу національностей у цій справі та стверджують, що кола европейського конгресу національностей будуть робити все, що можуть, щоби підтримати зі свого боку цю допомогову акцію.

МОСКВА ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ АРЕШТІВ ЇЇ УРЯДНИКІВ У МАНДЖУРІЇ.

МОСКВА (СССР). — Російський посол в Токіо, Юренів, заявив рішучий протест перед японським урядом проти арештів радянських урядовців, які тепер переводить манджурська влада на Східно-Китайській залізниці. Юренів каже, що це робиться за пляном, виробленим японським командуванням з манджурською владою.

НІМЕЧЧИНА ВЕРТАЄТЬСЯ ДО СЕРЕДНЬОВІЧА.

БЕРЛІН (Німеччина). — В Баварії ухвалено відновити на площах міст і сіл стовпи ганьби. До тих стовпів будуть привязувати тих, кого піймають на крадіжі винограду. Такому причіплять на груди таблицю з написом його вини, а після 24-годинного привязання до стовпа злочиння пішлють до концентраційного табору.

Дотепер ґітлерівський уряд уже відновив середньовічну форму смертної кари в Німеччині й кару на горло переводиться в той спосіб, що засудженому на смерть кат публично відрубує сокирою голову.

БАЛКАНИ ОБЄДНУЮТЬСЯ.

БІЛГОРОД (Югославія). — Король Югославії, Олександер, поїде до Царгороду, де має побачитися з турецьким президентом Мустафом Кемалем. По дорозі до Царгороду Олександер відвідає болгарського короля Бориса. З цією поїздкою короля Олександра, який щойно вертається з Букарешту, має прийти до утворення тіснішого порозуміння між балканськими державами й Туреччиною.

В цій спілці держав Югославія сподівається грати першорядну ролю, хоч у ній самій в середині нема спокою й далі точиться боротьба між диктатурою й противниками диктатури, між централістами й сторонниками автономії. Зокрема боротьба Хорватів за свою автономію не втихає.

НІМЦІ ПОЇХАЛИ З ЖЕНЕВИ ДО БЕРЛІНА.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Делегати на міжнародню конференцію в справі роззброєння й на засідання ради Ліґи Націй, Ґебельс, міністер пропаганди, та фон Нойрат, міністер справ закордонних, вернулися до Берліна за новими інструкціями від Ґітлера в справі роззброєння. Думають, що Ґебельс уже не повернеться до Женеви й навряд, чи Нойрат привезе що потішного для сторонників роззброєння.

Ґебельс почав у Женеві залицятися до Жидів, доказуючи, що поступовання німецького уряду супроти Жидів було гуманним, бо могло би було прийти до страшних ексцесів, коли6 уряд не зробив був своїх заряджень проти Жидів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиcategory Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

САБОТАЖ, АЛЕ З ЧИЙОГО БОКУ?

Вже знайшли виновника. Є ним страйкуючий робітник. Це він завинив, що акція „Найри" не поступає вперед. Це він саботує ту акцію. Так зачинають писати деякі американські часописи. Навіть такий ліберальний часопис, як от „Ню Йорк Телеґрам", називає страйкуючих юнійних робітників прямо саботажниками.

Певно, що страйки, які тепер разураз вибухають, спричинюють заколот. Та питання, хто цей заколот викликує: робітники, чи промисловці? А коли вже мова про саботаж, так хто властиво саботує акцію „Найри"?

Федерація Праці є за „Найру". Попирає її на всі лади. А страйкуючі робітники, виходячи на страйк, виразно зазначують, що домагаються сповнення того, дочого зобовязалися працедавці, коли підписували кодекси „Найри". Страйкують тому, бо промисловці не хочуть піддатися „Найрі". визнати.

Щоби пізнати дійсну причину, звідки беруться страйки, треба вглянути в статистику, яка відноситься до годин праці, скількости занять і заробітних платень у тих часах, коли маємо до діла зі зі страйками. Місячний звіт „Нешенел Індостріел Конференс Борд" подає, що в серпні роботи зросли на 8.6% Зменшено теж години праці на 8.9%. Заробітні платні зросли на годину 9.2%, але закупна сила тих усіх людей зменшилася на 1.8%. Що це значить?

Ціла акція „Найри" обрахована на те, що вона не тільки дасть працю безробітним, але також збільшить закупну силу міліонів працюючих, дасть їм у руки більше гроша, ніж його вони мали до часу „Найри". Тимчасом виходить, що працедавці так гарно повели справу, що міліони працюючих мають тепер ще меншу фінансову спроможність до закупна товарів, ніж її мали передше. Працюючі на статистиці не розуміються, або в неї не вглядають і на неї не ждуть. Але вони відчувають на собі, що справи не поліпшаються, що їм стає гірше. І страйкують, бо стає їм гірше тому, що працедавці, капіталісти, саботують, уживаючи ріжних штучок, як от замикають хвилево фабрики і звільняють ліпше платних робітників, щоби потім на їх місце взяти нових і платити їм тільки призначений кодексами мінімум, або й того ні. Є й інші причини робітничих страйків. Та всі вони не є ніякими саботажами. Це робітники змушують страйками і при помочі „Наюри" дійсних саботажників виконувати мінімум того, що є потрібне, щоби вратувати край від економічної катастрофи.

КАРТИНА З ОРҐАНІЧНОЇ РОБОТИ В РІДНІМ КРАЮ

(Оригінальний допис до „Свободи").

II.

В дальшій дискусії на шкільній анкеті, скликаній до Гвіздця, промовляв кандидат адвокатури, м-р (маґістер) прав **Ст. Ткачук.**

Він основно обговорив новий **польський закон про збори,** якого не видано парляментарною дорогою, через сойм, але проголошено декретом президента польської республики.

Той новий закон є незвичайно реакційний (назадницький), а уложила його пануюча тепер у Польщі кліка „полковників" у тій ціли, щоби цілком опанувати публичне життя.

Уже само заложення товариства залежить від „відзімісен" старости, як і кождий фестин, концерт, академія, віче теж залежить від його (само) волі. Навіть жалібних обходів на могилах заслужених людей старости не дозволяють, як це недавно сталося зі святом в память **Наталії Кобринської** в Болехові. Староста в Долині не лише що не дозволив відбути академії зі співами і промовами, але навіть казав розігнати баґнетами людей, котрі прийшли з вінцями на її могилу. Таких фактів є в краю цілі сотки, і з них можна вносити, що тут іде просто про плянову провокацію. Іде про те, щоби наш нарід довести до розпуки, до якогось бунту, чи революції, а потім за одним замахом знищити всі його орґанізації та винищити всю його інтеліґенцію.

Закон про товариства, накинений просто згори декретом 30 міліонам горожан, вяже їм цілковито руки на полі орґанізаційнім. Усі товариства, заложені навіть на підставі значно ліберальнішого закона австрійського, німецького та російського, стали від минулого Нового Року просто іграшкою в руках старостів. Вони мають право кождої хвилі переглядати всі записні книги і протоколи даного товариства, а навіть жадати звіту (в двох примірниках) з діяльности і каси за минулий звітовий час. Крім того управа товариства є обовязана давати староству на його домагання всякі вияснення відносно книг і діяльности товариства.

Реєстраційна влада, то є воєвідство, має право настановляти в товаристві урядового **комісаря** (!), якого закон зве куратором, і то або для доразового виконання поодиноких завдань, або для довшого ведення справ товариства. Також, коли влада постановить припинити діяльність товариства, або його розвязати, староство може визначити **куратора** для тимчасового заряду майном товариства.

Можемо собі представити, що станеться з товариством та його майном, коли таким куратором буде який семипяденний хрунь (бо і хтож би інший?!), або мазур-кольоніст!

Найнебезпечнішим управненням влади є право розвязувати товариство з марних причин. Воєвідська влада може розвязати товариство або через **шкідливу** діяльність, або з браку якоїнебудь діяльности. Зрештою закон наводить також окремо, як **він собі той** брак діяльности представляє. Одним словом: влада має тисячні способи, щоби переслідувати нелюбе їй товариство. Що більше, коли товариство не держиться дослівно приписів закона, нпр. щодо ведення спису членів, книги протоколів і т. ін., то влада може на кождого члена виділу наложити **гривну аж до 200 злотих!**

Отже м-р Ткачук візвав зібраних, щоби точно держалися тих нових приписів щодо товариств, бо в противнім випадку наражують себе на великі прикрости і небезпеки.

По нім забрав голос **д-р Трильовський** і звернув увагу приявних передовсім на одну дуже важну постанову нового закона про товариства. В засаді не треба повідомляти владу про загальні збори, або засідання виділу. Лиш управи тих товариств, що користають **з публичної жертвенности** (нпр. з прилюдних збірок на вулицях чи в часописах), або з підмог влади, зглядно публичних установ (нпр. громадських рад), обовязані повідомити староство про реченець загальних зборів і тих засідань укправи, на яких вирішується призначення фондів, придбаних у згаданий повище спосіб.

Тут однак заходить одна велика **небезпека,** а полягає вона на знаній **неточности наших селян.** Збори чи засідання є, наприклад, призначені на годину 2 пополудні, а сват, вуйко чи дякько приходить пів до 4-тої або аж у 4-тій. Тимчасом комісар зі староства прийде точно на час і зажадає розпочаття зборів чи засідання. Він може з чемности і пожде чверть, або і пів години, а потім поїде собі „во свояси", а на товариство наложить кошти ударемненої комісії. За звичайну поїздку і так йому староство заплатить; заплатить і за другу, але зворот коштів за першу поїздку староство безумовно мусітиме стягнути з товариства, зглядно з виділових.

Отже тут нашим людям вийдуть боком ті святі **„пунти"** їх поступування: 1) забув, 2) заспав, 3) не знав, 4) спізнив. А що то є „пунти", то наші люди добре знають, бож і на Різдво співають у коляді про трох царів, що „іншим пунтом повернули".

Описана мною рідно-шкільна анкета зробила на всіх приявних селян дуже добре враження і є надія, що з цеї муки буде хліб. А що найважніше, то те, що селяни довідалися про постанови нового закона про товариства, що охоронюють їх від неодної небезпеки.

Збори закінчено грімким відспіванням народнього гимну.

Я розмовляв по закінченню зборів з кількома селянами і подивляв їх щире захоплення. І чиж такому народови годен хто дрібними секатурами доїхати кінця?

Ніколи в світі!

Принагідний гість.

ЗАКАРПАТСЬКИЙ НАШ БРАТ просить нас вислати йому **українську книжку,** яка понесе просвіту між села Закарпатської України. Про висилку повідоміть редакцію „Свободи", а висилайте на таку адресу:

"Proswita,"
Uzhorod, P. Rus,
C. S. R., Europe.

Причина.

— Я чув, що ти зірвав з нареченою. Чи то правда?

— Правда.

— Чомуж?

— Уяви собі, вона конче хотіла взяти зі мною шлюб!

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912,

Of "Svoboda", (Liberty) Ukrainian newspaper published DAILY at Jersey City, N. J., for October 1, 1933.

State of New Jersey, County of Hudson.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Peter Macheyowsky, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the "Svoboda", and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management and the circulation, etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher: Ukrainian National Ass'n, Inc., 83 Grand St., Jersey City, N. J. Editor: Luka Myshuha, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Managing Editor: Emil Revyuk, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Business Manager: Peter Macheyowsky, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

2. That the owners are: Ukrainian National Association, Inc., Fraternal Order. Nicholas Muraszko, Pres. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.; D. Halyczyn, Rec. Sec. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.; R. Slobodian, Fin. Sec., Treas., & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

3. That there are no bondholders, no mortgagees and no other securities.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscription during the six months preceding the date shown above is 15,000 per each issue.

PETER MACHEYOWSKY, business manager.

Sworn to and subscribed before me this 30th day of September 1933.

HARRY JEWUSIAK, Notary Public

(My commission expires December 7, 1933).

ОВОЧІ ЯК ЛІК.

Пророда дає нам в овочах невичерпані лічничі засоби. **Виноград,** головно синій, чистить кров. Є знаменитим ліком проти ревматизму. Лічничі прикмети мають **брескині,** одначе не сміють бути перестиглі; спожиті зрана натщо є найздоровіші. **Грушки** є дуже поживні, мають у собі вапно, потрібне до творення костей. Помагають віддаванню сечі. Колиж добре їх не пережувати, спричинюють затвердження. Сік **кавуна** добрий проти пропасниці та проти ниркових недуг. Сушені **борівки (черниці)** є добрим ліком проти розвільнення. **Суниці** мають у собі багато фосфору, тому добрі на нерви. Коли нараз зїсти багато суниць, то це спричинює горячку, головно в дітей. Люди, що нездужають на ревматизм, дістають часом після зїдження суниць плямки (т. зв. кропиву). **Сливки** ділають добре на кишки, та не треба їх їсти забагато. Требаб їсти сливки оббирані, бо їх шкірка в жолудку кисне і тим спричинює ґази. **Малиновий сік** із цукром і медом, а й без меду, це знаменитий, випробований лік проти кашлю. **Порічки** (веприни) чистять кров, жовч і желези. При тревалім споживанні оживляє слизну оболону, стягає жили та спинює кровавлення. Та найпожиточніше з усіх овочів є **яблуко,** що помагає травленню, не допускає до затвердження та усуває харобливе витворювання ґазів. Має в собі багато фосфору, є добрим ліком проти вапніння жил у старіючих людей, відсвіжує змучені нерви та тимсамим успокоює та помагає до сну. Яблочний чай (з сушениць) добрий є при корчах і бронхіяльнім катарі. Душені (перетирані) яблука добрі для слабих і старих, а також для дітей є здоровою й легкостравною поживою.

ПОСИЛАЙТЕ „СВОБОДУ" НА УКРАЇНСЬКІ СЕЛА.

Прочитавши **„Свободу",** не марнуйте її, не викидайте, а **вишліть нашим селянам на Закарпатській Україні,** бо вони вас цього просять. Пишіть до редакції „Свободи", а ми вам подамо село й читальню, куди будете висилати.

— Коли вже балачка про рай, пане Коропатчук, то як то було з тим першим гріхом панни Еви?

— Мені здається, що в одній хвилині вона була дуже зажурилася.

— Чому?

— Бо вона не могла крикнути: „Ой, мамо!"

—о—

Жінка (до чоловіка в суперечці): Не можу зрозуміти, чому зпоміж стільки мущин, що сваталися до мене, я вибрала тебе!

Чоловік: Бо я все маю неха!

—о—

— Тату, як довго тревае, щоби чоловік доробився маєтку?

— Чесно — найдовше!

Г. Ф.

ПЕРЕЧИСЛИЛАСЬ

(Оповідання).

— Благословення Господне на вас, — заголосив священик.

І народ в церкві рушився і став юрбою пхатися до виходу. Статний господар Лавро Трачик не пхався. Хвилю ждав і аж як побачив, що дорога вже вільна, став повагом ступати до дверей. Всунувши руку в свячену воду, перехрестився і вийшов. Саме тоді з закристії вийшов парох і пустився в сад, за котрим було приходство. Побачивши Трачика, парох кивнув до нього приязно головою і сказав:

— А, кум знов заглянув раз до церкви? Це гарно, гарно!

Трачик обертав капелюхом в руках і відповів:

— Еґомосць чейже знають, як у мене в хаті. Як нема господині, то в хаті нема ладу. Я мушу не в однім заступити небіжку жінку. Ось тепер, я пішов до церкви, а там в хаті Бог зна, що діється.

— Це, що ви кажете, є найліпшою похвалою для вашої небіжки жінки. Поки вона жила, ваше господарство йшло, як найліпший швайцарський годинник. Кілько то вже буде, як вона померла?

— Девять місяців. Рівно за три місяці буде рік.

— За три місяці буде рік, — повторив парох, похитуючи задумчиво сивою головою. — Жалко мені вас, що жінка, яку ви так любили, покинула вас і на господарстві полишила вас самого.

— Так то звичайно буває, отче духовний. Що кому найлюбіше, то йому це чорт возьме!

— Що?! — скрикнув трівожно старенький парох і, відступивши два кроки взад, заслонився великим ерейським молитвословом. — Не грішіть вашим богохульним язиком!

— Я кажу так не в лихій думці, — боронився вдовець. — Я з доброго серця так. Такому невченому, як я, нераз виховзнеться таке поневільно. Неосвічений язик дуже не зручний... Коли еґомосць вже були такі ласкаві забалакати до мене, то я позволив би собі спитати...

Трачук взяв капелюх під пахи і свою палицю з ліщини став перекидати з одної руки до другої.

— Ну? Питайте. Що Трачик хотів би знати?

Трачик зібрав докупи всю свою смілість, задер голову і спитав:

— Коли мені вільно би ще раз оженитися?

Парох схилив голову, щоби на Трачика глянути понад окуляри. Він так робив все тоді, коли з когось був дуже невдоволений і хотів скартати його.

— Чи я добре чув? Ну, ну! Трачик знов думае про таке? Дуже добре, дуже добре. Тільки треба виждати, аж застигне перша жінка. Вона щойно віддала Богови духа!

Трачик був іншої гадки і хотів поставити на своїм. Він відповів:

— Як бере небо, то й чоловік має право взяти!

Парох знав, чому Трачик забалакав до нього так і з ким він загадав оженитися. Почувши задирчиву відповідь Трачика, парох відповів:

— З таким поганим писком я не балакаю! Кажу так, бо на грубу колоду, потрібний грубий клин. Лиш одну пересторогу даю: Хто з плечей скинув один хрест, той не повинен підставляти їх під другий. Щоби ви не запізно каялися, як той хрест буде не на ваші сили!

Не ждучи на те, що Трачик тепер скаже, не попрощавши його ні одним словом і не глянувши на нього, парох сердитий відвернувсь і майже бігцем пустився до хати. Трачик глядів за ним і, злісно усміхаючися, думав:

— Ти хотів би мій піст продовжати в безконечність? Завидуєш мені сочистої печені?

Парох знав, що старий вдовець важить на свою моloденьку, кругленьку, чорнооку наймичку, Ксеньку. Парох знав це, бо ще коли жила Трачикова, Ксенька, сповідаючися, сказала, якими то способами вона силкується Трачика звести з розуму, щоби по смерти господині спіймати його.

Трачик, ще як молодий парубок, був наймитом у вдови Качорихи. Вдова не грішила молодістю, ні красою. Її маєток зробив те, що Качориха стала Трачиковою і Трачик з бідного наймита став багатим господарем. Трачик не дурний був. Коли зміркував, що стара вдова дуріє за ним, оженився з нею аж тоді, коли вона на свого другого мужа, себто на Трачика, переписала свій маєток. Тепер Трачик хотів зробити те, що колись зробила була його небіжка жінка. Вона вийшла за свого наймита, він загадав оженитися зі своєю наймичкою. На цім вийшли би обоє добре. Бідна наймичка дістала би маєток. Гарна, здорова і молоденька жіночка була би для нього гірко заробленою заплатою за літа, змарновані зі старою і поганою відьмою, котру, як то він сказав парохови, нарешті взяв чорт.

Думаючи про те, яка то солодка була би та заплата, Трачик вертався до хати, ідучи навправці стерням, потому попри свій сад. Позираючи на великі, вже пристиглі сливки, погадав:

— Найкраща сливка, то моя Ксенька!

Коли підходив до хати, на воротах стояла Ксенька. Стояла причепурена, зпід червоної хустини світилися її чорні очі.

— Чи ви не сваталися де до якої вдови? — спитала, хихочучи, — що так пізно приходите? Я з обідом жду, що хвилі вибігаю на ворота дивитися, чи ви не йдете. Як обід вистиг, то не буде вам смакувати.

— Сумніваюся, чи тобі в голові мій смак, — сказав господар, гладячи дівчину під бороду. — Ти хіба хочеш як найскорше гнати на музики, бо там буде мабуть твій хлопець. Може й не один?

— Може мені не пора? — дівчина спитала, нахиливши вбік голову, прижмуривши очі і показуючи білі зуби.

Ксенька ще за життя господині доглянула була, що господар ласо позирає на неї, водить за нею очима. Для себе і для неї вигадував такі роботи, щоби якнайчастіше і якнайдовше бути коло неї. По смерти господині вдовець ще більше ступав наймичці по пятах. Вона знала, що як буде його держати здалека від себе, то розбісить його так, що він таки поставить на своїм, хоч би мав з нею оженитися. Вона знала, як поводитися, щоби його пожадливість скріпляти. Тепер доміркувалася, що надходить рішаюча хвиля, якої їй не вільно переочити, яку треба використати для добиття торгу.

— Ходіть боржій до хати, бо справді вистигне! — сказала.

— Не квапся так, бо на музику ще не прийшов час. Твій парубок ще обідає.

— Я ще не маю парубка! — відповіла живо і, спустивши соромливо очі, додала: — не маю, і не хочу мати. На музику не піду!

Коли дівчина відхилила ворота, Трачик увійшов на подвіря. Ідучи до хати, сказав:

— Може ти не хочеш іти на музику, бо не маєш намиста? На другу неділю вже будеш мати. Куплю тобі.

— Вже маю старого! — подумала дівчина і відповіла:

— Ви? Багач купить бідній наймичці намисто? Хіба будете самі носити його, я ні!

— А то чому? Як будеш мати гарне намисто, то скорше сподобаєшся парубкам, скорше піймаєш якого.

— Як би я й хотіла піймати якого парубка, то намисто від вас не помогло би мені. Навпаки. Намисто від вас прогнало би від мене всіх хлопців. Гарна слава про мене розійшлась би, як би люди вчули, що мій господар своїй наймичці купив намисто!

Трачик поклав руку на її спину і спитав:

— А як би ти до того намиста ще й мене дістала?

— Щоби люди правду казали, як будуть мною витирати собі писки?

— А як би ти до намиста і до мене дістала ще мій маєток і печать пароха і печать нотаря?

Балакаючи з господарем, Ксенька ціла дрожала, бо знала, що ця хвиля рішає, та не годна була знати, як скінчиться.

— Гадаєте, що дам себе звести з розуму?

Кажучи так, дівчина вхопила його руку, зсунула її зі своєї спини, та не пускала. Стискаючи її, сказала:

— То не гарно так дурити і баламутити... бідну сироту!

Відкинула його руку, закрила долонями лице і будьтоби захлипала.

— Серденько! — крикнув Трачик. — Деж би я тебе баламутив. Зараз нині підемо обоє до церкви на вечірню, по вечірні дам на заповіди.

*

Гучне і веселе було весілля. Веселе було не лиш тому, що кожде весілля на те є весіллям, щоби було веселе. Не лиш тому, що були музики, було що їсти і було що пити. Весільні гості веселилися й в душі, позираючи на сидячих опліч молодесеньку „молоду" і старого „молодого". Дивлячись на ту „молоду" пару, кождий погадав собі:

— Погано і смішно, смішно і погано буде в хаті Трачиків.

Гості розійшлись і в хаті Трачика зачався медовий місяць. Трачикової медовий солодкий місяць тягнувся довго, йому кінця не було видко. Трачикови цей місяць скінчився так, як на його весіллю виворожили гості. Скінчився скоро. Солодкий мід скоро перемінився в гіркий полин. Хтось гадав би, що з такою доброю жінкою Трачикови не може бути зле. Вона шанувала його сивий волос і його старечу неміч, тож ніякими роботами і ніякими трудами не обтяжала його. Щоби на старі літа не журився господарством, вона взяла на свою голову всі господарські клопоти і цілим господарством сама орудувала.

(Далі буде).

ТРАҐЕДІЯ УКРАЇНИ

(УП) Під таким заголовком принесла „Ноє Ціріхер Цайтунг" з 1. 9., 1933 р. статтю про Україну, яку подаємо читачам в перекладі.

В останніх тижнях европейська преса мала нагоду знову занятись ближче українським питанням, а причиною до цього послужило самовбивство Скрипника, старого комуніста. Це сомовбивство вказало на те, що між Москвою й Харковом панують якісь суперечности, що їх навіть не годна знівелювати комуністична диктатура. Коли ми тут згадуємо коротко ці останні події, то тому, щоби протиставитися загально принятим поглядам, що конфлікт між Сталіном та Скрипником був нібито внутрішньою справою лише комуністичної партії в справі розуміння ленінської національної політики. Такий погляд був би зовсім правильний, колиб московська комуністична централя вела чисто „інтернаціональну" політику, цебто колиб вона принайменше старалась респектувати народні й мовні постуляти поодиноких націй в Совітському Союзі. Зараз по закінченню війни здавалось, що до того прийде. В міжчасі одначе показалось, що започаткована Леніном національна політика була лише зручним тактичним потягненням так, як свойого часу клич про „мир за всяку ціну". Про це одначе ніхто серіозно не думав.

Революція й горожанська війна пробудили серед народів бувшої імперії національну свідомість і з цим мусіла рахуватись Москва та поробити деякі уступки на користь тих націй. Лише завдяки тому вдалося большевикам помало опанувати Україну. Рівночасно з вмаршом червоної армії на Україну, її провідники проголосили українському народови гасло про „землю й волю". Обіцювалось також шанувати українську мову й українську національність. Ті обіцянки сами по собі означали дуже богато, бож якраз земельний голод був причиною революції. Український уряд Петлюри також перевів був розподіл землі, зглядно толерував прогнання поміщиків селянами з їх посілостей. Українське селянство побачило, що обставини так склались, що воно було змушене віддати назад поміщикам землю й це в той час, як за австрійсько-німецької окупації скинено українську владу та посаджено гетьмана Скоропадського. Це було в літі 1918 року. Такий крок окупаційних німецько - австрійських властей був самозрозумілий вже з тої причини, що вони хотіли з України дістати якнайбільше збіжа. А це забезпечували їм лише поміщицтва. Наслідки такої політики були ті, що українське селянство стратило довіря до свойого проводу, що обіцяв їм землю. Режім Скоропадського вважали там за продовження старого царського режіму. Селянство масами пошло під синьо-жовті прапори Петлюри, як цей проголосив повстання проти Скоропадського. Трохлітня борня Петлюри з большевиками доказує всім, що український нарід був пробудився до власного життя. На червону Москву дивились українські селяни як на спадкоємця старої царської політики, старого ворога української самостійности. **Петлюра дійшов до того, що заключив договір і союз з Поляками, хоч в його власному таборі була течія проти нього.** Мимо всього він перевів свою політику в діло тому, що Українці побачили, що їм загрожує дуже велика небезпека з боку Москви чи то царської чи большевицької. Як лише Польща заключила з большевиками союз, Петлюра не мав вже змоги вести дальше боротьбу. Кінець українській державности спричинив не брак національної свідомости серед нації, ані посилена комуністична пропаґанда, лише загальне вимучення цілої нації в трохлітній борні з Польщею, Москвою і білими монархістичними московськими арміями. В такому стані не можна було дальше вести боротьби з переважаючим противником. Український совітський уряд не повстав сам на Україні з волі народу, лише він прийшов до Харкова готовий разом з баґнетами червоної армії.

Зовсім зрозуміло, що після нещасливого хоч і славного закінчення війни з большевиками знайшлись українські патріоти, які старались послужити українській справі в рамах совітської держави, особливо тоді, як Ленін нібито поступив дуже ліберально в відношенню до мов інших націй. Одначе скоро після того показалось, що самостійність України була лише дуже поверховна й що Москва вважала її тепер, як і давніше, за свою провінцію, чи може краще кольонію. Перед війною була Україна житницею й найбогатшим краєм бувшої імперії. Їй бракувало одначе можности самій використовувати своє богацтво, тому, що всі вищі верстви були неукраїнського походження, а московського, польського або жидівського. По революції зникли польські поміщики з України, лишились зате московські урядники й московський індустріяльний робітник. Дивним дивом на Україні всі індустрійні робітники, цебто пролетаріят, є чужого походження й складається з прихожого чужого елементу. Це явище є типічно українське. Українець нерадо поселюється в місті. Йому краще є, згідно з його світоглядом, управляти ріллю. Жидівський елемент скоро пристособився до нових обставин. Він скоро залишив торговлю й заповнив собою всі установи нового бюрократизму. Український нарід попав знову у старе положення й інакше й бути не могло через те, що це в більшости хлібороби. Номінальна політична автономія й початково ліберальне відношення до української мови з боку Москви не змогли задовольнити українських аспірацій. В короткому часі побачили навіть переконані українські комуністи, що проповідувана Москвою воля народів — це чиста фікція.

Це, що тепер антаґонізм між Москвою й Харковом так загострився, що вже захопив у себе й комуністичну партію, **є наслідком безпощадної експльоатаційної господарської політики Москви у відношенні до України. Та політика кинула український нарід в безодню катастрофи, якої ще світ не бачив.** Для улекшення контролі над продукцією збіжа проведено колєктивізацію сільського господарства. Наслідки цього були такі, що український селянин мусів віддавати Москві все продуковане збіже за виїмком пайка, що йому належався вже „по закону". А тим збіжем Москва вела на світовому ринку домпінґову торговельну політику. Жнива не давали стільки хліба, скільки його потребувала Москва, щоб заплатити за чужоземні дорогі машини. Тому просто поставлено твердження, що українське селянство саботує хлібозаготовки. Висоти хлібозаготовки не знижено і селянин мусів голодувати, віддавши збіже державі. Це вже прямо іронія судьби, що український селянин в „пролетарській вітчині" мусить голодувати, щоб лише заграничний капіталіст нічого не стратив. **Що на Україні панує страшний голод, це факт, якого не дасться вже довше закривати перед культурним світом.** На це вказують нпр. драконські постанови відносно так званих „фризиєрів" — цебто селян, що в червні та липні зрізували недозрілі колоски збіжа, щоби перемішавши їх немелені з клеєм, спекти собі щось, що там тепер називається хлібом. Автор цієї статті держав цей хліб в своїй руці. **В Швайцарії не їлиб чогось подібного і свині.** Правдоподібно цього літа вимерли з голоду вже кілька міліонів українських селян. З зовсім певного жерела довідуємось, що в Києві цілими сотками лежать на вулиці трупи селян, що прийшли сюди за хлібом з сіл. Ба навіть часом в українській комуністичній пресі тихенько згадується покривдження України Москвою. Деякі статті з харківського „Комуніста" моглиб появитись також в пресі якоїнебудь капіталістичної держави, яка дозволяє собі на непошанування прав національних меншин. При цьому ця ґазета — орґан комуністичного українського уряду, знає, що нічого не віде наріканнями.

Така безпримірна експльоатація й плянове винищування великої нації діється не в якійсь далекій некультурній країні світа, як то деколи називають кольонії великих держав, а таки в межах нашого континенту. І це діється якраз в тому часі, коли вже всі европейські держави стараються про ласку і прихильність Москви.

В.

ПЕРША КРАЄВА УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА ОРҐАНІЗАЦІЯ.

(Своєчасний спомин).

Трицять чотири роки минуло від хвилини, коли то на запросини, підписані Юліяном Романчуком, д-ром Евгеном Олесницьким, Іваном Франком, Михайлом Грушевським, д-ром Дамяном Савчаком, о. О. Стефановичем, Іваном Трушем, д-ром Костем Левицьким, д-ром Евгеном Левицьким і Йосифом Гуриком зїхалися численно визначні Українці з цілої Галичини на нараду до великої салі „Народнього Дому" у Львові, щоби заснувати національно-демократичну партію та зясувати її програму. Першим її головою став Юліян Романчук. Партія ця злучила в собі з істнуючих до того часу українських партій усіх людей доброї волі, а злука ця викликала в цілому краю небувалий запал і край відгукнувся на неї так, що до року нова партія змогла вже перевести орґанізацію цілого краю.

Як член вибраного тоді „Першого Народнього Комітету", при перегляді моїх давніх паперів знайшов я припадково список цілої народньої орґанізації краю з р. 1899 і вважаю, що цікаво буде пригадати нашому громадянству перших її діячів.

I. Дефінітивні орґанізатори, себто вибрані на повітових народніх зїздах і затверджені Народнім Комітетом:

1) Пов. Бібрка: о. Іван Винницький, Залесці.
2) Пов. Борщів: д-р Михайло Дорундяк, адвокат.
3) Пов. Чесанів: о. Северин Метелля, Люблинці.
4) Пов. Чортків: д-р Антін Горбачевський, адвокат.
5) Пов. Долина: Теодор Богачевський, Лецівка.
6) Пов. Городок: о. Михайло Цар, Малковичі.
7) Пов. Камінка: о. Сидір Зельський, Мілятин.
8) Пов. Коломия-Печеніжин: д-р Лесь Кульчицький.
9) Пов. Косів: Іван Мелешкевич, канд. нотар.
10) Львів (повіт): о. Йосиф Фолис, Скнилів.
11) Пов. Підгайці: о. Іван Навроцький, Голгочі.
12) Пов. Перемишль: д-р Теофіль Кормош.
13) Пов. Перемишляни: о. Ол. Танчаковський, Дунаїв.
14) Пов. Рава Руська: о. Іван Кипріян, Немирів.
15) Пов. Рогатин: о. Ст. Городецький, Вербилівці.
16) Пов. Рудки: о. Стефан Онишкевич, Хишевичі.
17) Пов. Самбір: Іван Рудницький, нотар, Лука.
18) Пов. Сокаль: о. Орест Чехович, Сокаль, заступник д-р Евген Петрушевич.
19) Пов. Станиславів: о. Єр. Бариш, Угринів Дол.
20) Пов. Старий Самбір: о. Іван Яворський, Стрільбичі.
21) Пов. Стрий: д-р Евген Олесницький, адвокат.
22) Пов. Товмач: Клим Кульчицький, Підпечари.

II. Провізоричні орґанізатори, себто призначені тіснішим Народнім Комітетом:

1) Пов. Бережани: о. Михайло Моссора, Поручин.
2) Пов. Городенка: д-р Теофіль Окуневський, адвок.
3) Пов. Гусятин: о. Сев. Матковський, Боссири.
4) Пов. Калуш: Ярослав Коритовський, купець.
5) Пов. Ліско: о. Кипріян Ясеницький, Балигород.
6) Пов. Скалат: о. Йосиф Ганкевич, Красне.
7) Пов. Теребовля: о. Теодор Цегельський, Струсів.
8) Пов. Тернопіль: о. Евст. Цурковський, Настасів.
9) Пов. Заліщики: о. Григорій Ковч, Лисівці.
10) Пов. Золочів: о. Данило Танячкевич, Закомаре.
11) Пов. Жидачів: о. Северин Борачок, Яйківці.

III. Мужі довіря:

1) Пов. Богородчани: о. Володислав Паук, Саджава і о. Нестор Рудницький, Яблінка.
2) Пов. Броди: о. Іван Кулицький, Маркополе і о. Михайло Ваврик, Черниця.
3) Пов. Бережани: о. Іван Олесницький, Переволока і Стефан Танчаковський, нотар, Зол. Потік.
4) Пов. Дрогобич: о. Іван Дашкевич, Тустановичі.
5) Пов. Ярослав: Григ. Калимон, Ришкова.
6) Пов. Яворів: о. К. Миколаєвич, Яворів.
7) Пов. Мостиська: о. Вас. Кондрацький, С. Вишня.
8) Пов. Надвірна: о. Андрій Сумик, Волосів.
9) Пов. Сянік: о. Антін Лавровський, Одрехова.
10) Пов. Снятин: о. Іляріон Курпяк, Карлів.
11) Пов. Турка: о. Василь Яремкевич, Волча і о. Григорій Мороз, Боринь.
12) Пов. Збараж: о. Андрій Качала, Мединя.
13) Пов. Жовква: о. Іван Радецький, Мервичі.

Коли глянути на ту лісту, то бачимо, що орґанізація опиралася на найкращих, найвизначніших, найбільше поважаних людей. Особа кожного з них, то справді історія просвіти, орґанізації, боротьби з алькоголізмом, економічного розвою, політичної і культурної праці кожного повіту; це люди, що лишили по сбоі память, вдячність і любов усього громадянства своєї округи, а значна частина між ними стала гордощами нашого краю. Кожний з них у своїм повіті авторитет і провідник.

Перше місце між ними заняли священики. В 40 повітах вели вони всю працю, а були це люди, які, працюючи для церкви, не забували про працю в повіті і краю, бо не було тоді ще станиславівського напряму і його реформи.

Друге місце займають правники, а саме 7 адвокатів і три нотарі. Про них говорити зайве, бо всі їх знаємо і памятати їх будемо. Житимуть вони у своїх ділах. Та був — у тих часах — один лише купець.

Треба згадати, що все це були ідеалісти, що працювали не для людей, не для слави; працювали безкорисно, а крім своїх сил і своє майно складали на жертву свому народови. Орґанізація, орґанізаційна каса — це їх приватні кишені. Не знали вони тоді, що значить брати від когось і вести орґанізацію за готові гроші. Читальні, крамниці та всякі установи не потребували відкликуватися за гроші; книжка і часопис плили між нарід переважно даром. Коли треба було висилати діти з повіту до школи, утримувати їх там, основували й утримували бурси. Це все робили повітові провідники своїми фондами та своєю діяльністю.

Коли поглянемо на ту недавню минувшину, коли порівняємо її з теперішністю щодо характерів, жертвенности, ідейности, непохитности, то побачимо, що війна принесла нам загальне освідомлення, але характерів, чесних одиниць, людей доброї волі і наскрізь безкорисної праці хто зна, чи не було тоді більше як тепер.

Війна зломила характери, понищила авторитети, поширила хапчивість та отаманщину. А проте, таксамо як і колись, головним завданням національно-суспільної праці є виховувати характерних, ідейних, жертвенних людей, щоби можна вести солідарну згідну працю і будувати на них будуччину народу.—(„Діло").

Д-р Юлій Олесницький.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КУДИ ДОХОДИТЬ „СВОБОДА".

Щоби знати, куди доходить „Свобода" й хто її читає, головно анґлійську частину, нехай послужить ось такий приклад:

Один з бувших стрільців Української Галицької Армії лежить тяжко хорий на грудну недугу в гірській санаторії у західнім стейті. Довгий час не мав він ніякого звязку з українськими справами, бо не тільки фінансово, але й фізично був цілком вичерпаний. Аж ось, цілком припадково, одно американське добродійне товариство принесло до санаторії цілу купу ріжних ґазет, а між ними наш стрілець побачив також одно число „Свободи", вже цілий місяць старе.

Цей випадок поділав на хорого ліпше ніж ліки, гірське повітря і сонце. Хорий повеселішав, набрав більше духової сили і роздув мелянхолію, яка придушила його буття між чужими, і ще до тоог хорими. Зміну цю побачили в нім зараз лікарі і сестри милосердя. Коли довідалися, що часопис у його рідній мові так його дуже тішить, замовили від добродійного товариства правильну доставу „Свободи" до санаторії.

Українську частину перечитує стрілець сам, а анґлійську читають йому в голос сестри милосердя, лікарі й інші. пацієнти в його кімнаті.

І так ціла санаторія з лікарською й адміністративною управою довідується зі „Свободи про українські справи.

Управа Української Стрілецької Громади.

В Харкові побудовано найбільший на світі пасажирський літак. Це технічне досягнення серед моря голоду дало тему для такої анекдоти: Після другої пятилітки все вже в СССР змеханізоване. Два горожани в літаку завели розмову:

— „Ти куди"? — питає один.

— „До Києва" — відповідає другий. „Там можна дістати на карту три яйця".

— „Це правда", — каже перший — „але ти мусиш їхати до Харкова, бо кінець хвоста, який стоїть перед склепом, є в Харкові.

—o—

Склеп з одним чоловіком.

В Москві осягнено небувалий рекорд механізації в обслузі склепових гостей. Для обслуги великого складу треба лиш одного чоловіка. Є ним портієр, який при брамі має заявити всім, котрі хотять щось купувати, що в склепі нічого нема.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Оперово-драматична трупа ім. М. Садовського.

Останніми часами переведено в Ню Йорку обєднання артистично-співацьких сил в одну трупу імени великого українського артиста, Миколи Садовського. Завдання цього обєднання такі: йти слідами Миколи Садовського; тримати українську штуку на належній висоті; при помочі театру тримати духово-культурний звязок з українським народом в Америці; шляхом виставлювання гарних пєс обєднувати наших людей, щоб не забували, „хто ми і чиї ми діти; йти на стрічу українським організаціям, котрі хотілиб мати виставу на якусь народню ціль та своїми успішними виступами увіковічнити память великого артиста, Миколи Садовського, між ін. у той спосіб, щоб поставити бюст Небіщика побіч бюсту Тараса Шевченка в галі нашої будучої Музичної Академії. На це відкладатиметься належний відсоток з кождої вистави.

При цій трупі орґанізується хор, складений з найкращих молодих співацьких сил у Ню Йорку. З пєс будуть мати першенство ті, що ще не йшли, або вже давно були виставлені в Ню Йорку. Пєси будуть знад Дніпра й знад Дністра, а в трупі є актори з обох боків Збруча. Багато пєс будуть узяті з репертуару М. Садовського, а впершу чергу виставляється розкішну пєсу „Страшна пімста". Вона в театрі Садовського в Києві йшла 10 разів на рік, бо надзвичайно цікава. Написав її Черкасенко, використавши відоме оповідання Гоголя. Інші пєси будуть зголошені, як будуть готові.

В цій оперово-драматичній трупі буде кілька режісерів і кождий буде ставити по черзі „свої" штуки. Тому режісери називатимуться „черговими", так, що обєднання буде кооперативне.

Перший виступить зі своєю штукою, отже зі „Страшною пімстою", Йосиф Давиденко, відомий усім і в Ню Йорку і скрізь по Америці та Канаді. Він тепер уже багато працює над новою сценою для цієї штуки, щоб її вистава вийшла так, як це було в Києві.

Другим черговим режісером буде наша оперова співачка-артистка, пані Марія Гребенецька. Вона приготовляє оперові новини і незабаром ми їх почуємо. Ось такі вісти доходять до мене, яко до завідателя У. Н. Дому.

Михайло Боднар.

М. Костишин.

МОДНІ ЧАСИ.

Прийшли до нас часи модні,
Неприємні, бо голодні;
Ані грошей, ні роботи,
До життя нема охоти.

В світі кругом все змінилось,
Перевертом покотилось,
Чорна нужда лиш шаліє;
„Що то буде? — кождий мріє.

Де повернеш, недостачі,
Тут податки, всякі драчі;
Їх сповнити кождий мусить,
Бо віритель в кулак здушить

От таке то діесь всюди,
Але люди — все як люди:
Як не мають що робити,
То починають сваритись.

В нас, вибачте, вже так з роду:
Пруть в роздори, а не в згоду,
Бо думають плоскоуми,
Що поїли всі розуми.

Іван, що мав зір короткий,
Кричав: „Цукор страх солод- [кий!"...

Стали люди ось питати:
„Як ти можеш отсе знати?"

„Як?... Це штука!" Тай дре [нос,

Поглядає на всіх зкоса:
„Я походжу з тої зґраї,
Що плює на обичаї.

„Я до всього ніс втручаю,
Що нового, завше знаю.
Хоч у мене зір короткий,
Знаю — цукор є солодкий.

„Мені сказав цимбалістий,
Цимбалістови басістий,
Що колись-там в Жидів грали,
То Жиди їм так казали"...

Бач, де розуми беруться!...
Тож не диво, що сваруться.
Як не булоб ще тут палки,
Полапалисяб за барки...

Бач, чому в нас нема згоди:
Глупий розум все заводить
Де два бються, кождий знає,
Що там третій користає.

Го! Ненависть в нас багата:
Брат готов убити брата;
Не питає свого лоба,
Чого ним трясе хвороба.

Чи забрав хто його гроші?
Чи узяв його розкоші?
Чи ворався в його поле,
Що так правда в очи коле?

Страх і сумно тут казати,
Як зійдуться „ренеґати":
Один силу взяв Самсона,
Другий мудрість Соломона.

Дебатують і глузують,
Міліони все рахують:
Розчвертовують на ґрупи,
Міліони біжать з купи.

А щож чужі?... По старому
Ідуть сміло, як до дому,
Нашу силу тиснуть в жменю,
Тай ховають у кишеню.

Бач, що сварка робить з нами:
Ми у наймах, ми рабами.
Деж нам волю споминати,
Як нас годі поєднати?

Кождий своє вихваляє,
Хоч не бачив і не знає,
Що під покришкою скрито
Лиш одно для всіх корито.

Як і ми ще там попадем,
То не лиш, що себе згладим;
Діти, внуки, любий брате,
Всіх нас будуть проклинати.

— — — — — — —

Тож до праці! Не сваритись,
Тільки згодою ділитись.
Свого роду не цуратись,
Українцем називатись.

Бач, на світі все міниться
А що в нас?!... Роздор крі- [питься.

Поділилися на ґрупи,
Сварні, сплетнів цілі купи.

Час нам зло те понехати,
А до діла приступати;
Тоді користь для нас буде,
Обминемо всякі блуди.

Подивімся: часи модні...
Кругом кріза, всі голодні;
Ми байдужні, не зважаєм,
Саламаху лиш мішаєм.

А нам сварка не поможе
Й загиритись сила може.
Пропаде наш труд без вісти
Й саламаху мусим зїсти...

Час нам, браття, оглянутись,
На шлях правий повернутись,
Не у сварках, а навпаки,
Виганяймо посіпаки.

Щоб наш край не руйнували,
Щоб крови не проливали.
Захищаймо своє всюди,
Тоді слава для нас буде.

У каварні.

Гість: Чи те, що ви мені принесли, то біла чи чорна кава?

Вейтер: Не розумію.

Гість: Бо коли то біла, то прошу мені принести чорної, а коли то має бути чорна, то прошу принести білої!

—o—

— Абрамку, може маєш так з десять тисяч блощиць?

— Відкіля стільки? Навіщо тобі стільки блощиць?

— Я випроваджуюся, а господар зажадав, щоби я віддав йому хату в такому стані, в якому був її винаймив мені.

—o—

Майорка Швефельдуфта потрутив автомобіль і потурбував його. Він лежить на землі. Коли авто вже переминуло його, шофер кричить:

— Уважайте!

— Що значить „уважайте": чи ви ще раз вертаєтеся?

—o—

— Ах, Боже — жаліється Купрецький над гробом — чому Ти забрав його? Він не повинен був умерти!

Прохожий (співчуваючи): — Над ким так плачете? Над батьком, чи сином?

— О ні! Я плачу за першим чоловіком моєї жінки!

ОРҐАНІЗАЦІЯ ПСІВ У ЦАРГОРОДІ.

Материнська любов. — Змисл часу. — Траґічний кінець.

Д-р П. Ремлінґер, що був у рр. 1900—1910 управителем Пастерового Інституту в Царгороді, помістив у „Меркір де Франс" цікаву статтю про царгородських псів.

Про тих псів говорили, що вони дуже великі та що цілком заволоділи царгородськими вулицями. Одиноке, мовляв, було щастя, що не було між ними скажених.

Поправді то були малі, добродушні пси, біляві, жовтаві, сірі чи чорні, що своїм типом пригадували шакаля. Кажуть, що бувало в Царгороді й двацять тисяч псів, інші дораховувалися їх більше як сто тисяч. Та що їх денно гинуло 60 до 80, то можна сказати, що жило їх там 60—80 тисяч.

У Пері, де були чиншові доми, було псів більше ніж у властивім Стамбулі.

Біля кожного дому зупинялося багато псів, яких пізнавали по барві й по барві їх кликали. Собаки проживали все своє життя в одній дільниці та не пускали поза свою границю чужих псів. Також самі переходили на другий бік, а коли їх хто манив шматком мяса чи хліба, сідали прикучнувши та скомлінням і вертінням хвоста давали знати, що не сміють далі піти. Колиж заблукався який чужий пес — дерли на собі кожухи.

Таксамо, як своїх побратимів з іншої дільниці, ненавиділи царгородські пси також домашніх і ловецьких псів. Нелегко було перейти з домашнім псом вулицею.

Ті пси були взірцево зорганізовані. Проводиром був найсильніший, найпоставніший пес у цілій дільниці. Турки звали його „капудан-баша", що значить великий адмірал. Той рішав у спорах. Далі мали пси свої стежі, які сиділи на визначних місцях і проголошували всі події головному стаду. Коли була яка небезпека, гавкали й зараз усі пси гнали на це місце.

На ніч пси ставали неспокійні: ждали, аж із домів викинуть відпадки. Колиж зїли відпадки біля одного дому, йшли до сусіднього.

Їх головною прикметою була солідарність, хитрість, добродушність, Відзначалися теж материнською любовю. Любо було глядіти, як сучка полишала всі кости щенятам.

Про високу інтеліґенцію тих псів говорить те, як вони пізнавали скаженину в якогось із товаришів і як уміли власним кордоном охоронитися перед ним.

Із людьми жили в приятельстві. Вистарчило погладити по шерсти, а знакомство було заключене. І вже пес приходив що дня до дверей та радісно витав свого приятеля.

Знаменито орієнтувалися щодо часу. Знали напр. добре, коли приїде на залізничу стацію харчовий вагон. Так ждали тричі на тиждень орієнтального експресу з Будапешту та витали його веселим гавкотом. І не помилялися: не взяли іншого поїзду замісць орієнтального експресу.

Були дуже чесні, не допускалися грабежі ні крадежі. Зимою, коли їм було прикро, сідали перед пекарськими та різницькими крамницями й тужно гляділи. Вистарчило просто схопити щонебудь і втекти, одначе ніколи не робили цього.

Довго Турки опікувалися безборонними сотворіннями, як того вчить їх коран. Та в 1909 р. прийшов погром. Царгородських псів по варварськи винищили. Не через небезпеку скаженини, занечищування вулиць або через туберкульозу. Лише тому, що в них добачили символ старотурецької влади.

Насамперед прийшла черга на щенят. Заманювали їх від матерей шматком хліба, хапали їх і вкидали в мішок, а опісля висипали в море. Старих псів ловили волоцюги під охороною поліції та війська. Замикали псів, хоч як розпучливо боронилися, у залізних клітках, уставлених на возах. Турки жаліли псів, а раділи, коли якому з них пощастило втекти. Зловлених псів возили на скелю на морі Мармара й полишали їх там, щоби гинули голодовою смертю. Аж до Царгороду було чути, як розпучливо вили. Та їх плач помало ослабав. Царгородські пси вигинули.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

(58)

Оповідання молодого вояка переконало більшість у тому, що перед ними стоїть дійсно син їхнього бога. Таксамо й на короля це оповідання зробило велике враження й він, устаючи зі свого крісла, сказав: „Коли ти дійсно син нашого бога, тоді ми всі раді витати тебе тут і віддамо тобі найбільші почести. Колиж виявиться, що ти обдурив нас, то тоді жорстока кара впаде на тебе". На це Тарзан відповів: „Ти не можеж сидіти вище як син твого бога".

З цими словами Тарзан пішов угору по сходах, приступаючи до короля. Король був уражений. Ще ніхто не ступив на ці сходи поза королем від часу, як стоїть місто Алюр. Та король піддався в тій вірі, що перед ним син бога, а тому сам ступив кілька кроків проти Тарзана й попросив його сісти разом з ним на широкому кріслі. Тарзан з силою схопив за руку короля й грізно закричав: „Ніхто не може сидіти на одній висоті з сином бога!"

Король видимо був не лише вражений, але й розлючений. Але Тарзан усів на кріслі й, звертаючися з ласкавою усмішкою до короля, промовив: „Бог нагороджує своїх вірних слуг справедливо. Ти був вірним слугою мого батька й тому ти можеш сидіти поруч зі мною. Підійди до мене й сідай отут". Той тепер був урадуваний, що його не понижено перед іншими, а навпаки, піднесено. Котан запросив Тарзана відвідати храм.

Король думав, що син бога Джад-Бен-Ота схоче побачити храм у честь його батька. Тарзан з охотою згодився оглянути найсвятіший храм отсих хвостатих потвор. У супроводі короля і його прибічників Тарзан увійшов у будинок великого храму. Тут він побачив в олтарі великий жертвений камінь, на якому були свіжі плями крови. По запаху крови й по кольорі Тарзан зрозумів, що це людська кров від недавно принесеної богови жертви.